



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Organizacyjna i merytoryczna koordynacja procesu opracowania projektów sektorowej strategii rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 roku, ze szczególnym uwzględnieniem okresu do 2015 roku

Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 roku

STRESZCZENIE

Raport cząstkowy przygotowany przez konsorcjum:

- ▶ Ernst & Young Business Advisory
- ▶ Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Luty 2010

 **ERNST & YOUNG**





Wstęp

„Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 r.” jest częścią projektu realizowanego przez konsorcjum Ernst & Young oraz Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W skład zespołu projektowego wchodziłi zaproszeni eksperci ze środowiska akademickiego, zarówno praktycy mający doświadczenie w zarządzaniu uczelniami, jak i naukowcy specjalizujący się w problematyce szkolnictwa wyższego.

Celem strategii na lata 2010 - 2020 jest znaczące podwyższenie jakości we wszystkich obszarach działania uczelni, zwłaszcza że lata 1991-2009 to spontaniczny i ilościowy rozwój szkolnictwa wyższego. Osiągnięcie tego celu wymaga, aby system szkolnictwa wyższego w 2020 roku charakteryzował się różnorodnością uczelni i programów, otwartością na otoczenie społeczne i gospodarcze oraz mobilnością kadry akademickiej i studentów. Niezbędne jest wzmocnienie mechanizmów konkurencji między uczelniami, zespołami badawczymi, a także efektywności wykorzystania zasobów oraz przejrzystości działania.

Wymienione powyżej cechy systemu szkolnictwa wyższego tworzą sześć celów strategicznych, które wytyczono uwzględniając uwarunkowania, diagnozę stanu wyjściowego, cele strategiczne państwa oraz trendy dostrzeżone w Polsce i za granicą. Propozycje opierają się na rozwiązaniach wypróbowanych w innych krajach, po dostosowaniu ich do polskich warunków.

Realizacja strategii rozwojowych jest praktyką racjonalnego działania władz publicznych w wielu krajach i w większości dużych organizacji. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)¹ rekomendowała, w swoim raporcie oceniającym polskie szkolnictwo wyższe, opracowanie strategii i przekształcanie szkolnictwa wyższego według długookresowego planu.

Poniższy dokument stanowi streszczenie I wersji „Strategii rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 r.,” która w lutym 2010 r. będzie przedmiotem konsultacji. Na podstawie wyników konsultacji zostanie opracowana II wersja Strategii.

Pełna wersja I Strategii oraz „Diagnoza stanu szkolnictwa wyższego w Polsce”, a także inne materiały znajdują się na stronie internetowej www.uczelnie2020.pl. Zapraszamy do jej odwiedzenia i podzielenia się uwagami na temat naszych propozycji.

¹ *Tertiary Education Reviews: Poland*, OECD, Paryż 2007.

Diagnoza stanu szkolnictwa wyższego w Polsce

Szkolnictwo wyższe w Polsce nie poddaje się jednoznacznej ocenie. Można wskazać różne jego blaski, ale łatwiej jest wskazać liczne cienie, w szczególności w konfrontacji z międzynarodowymi standardami. Wiele wskazuje na to, że ogromny potencjał polskiego szkolnictwa wyższego nie jest wykorzystywany we właściwy sposób.

Polski system szkolnictwa wyższego coraz bardziej różni się od systemów w rozwiniętych krajach Unii Europejskiej. Wiele zjawisk występujących w polskim szkolnictwie wyższym w ogóle nie istnieje w innych krajach lub pojawia się marginalnie. Jest to przede wszystkim bardzo duża liczba szkół wyższych, szczególnie małych uczelni niepublicznych, ogromna skala studiów niestacjonarnych, a także powszechna praktyka równoczesnego zatrudniania dużej części kadry akademickiej w dwóch lub więcej uczelniach.

Stopień umiędzynarodowienia polskiego szkolnictwa wyższego jest znacznie mniejszy niż w innych krajach Unii Europejskiej i krajach OECD. Odsetek studentów zagranicznych w polskich uczelniach jest najniższy wśród krajów OECD.

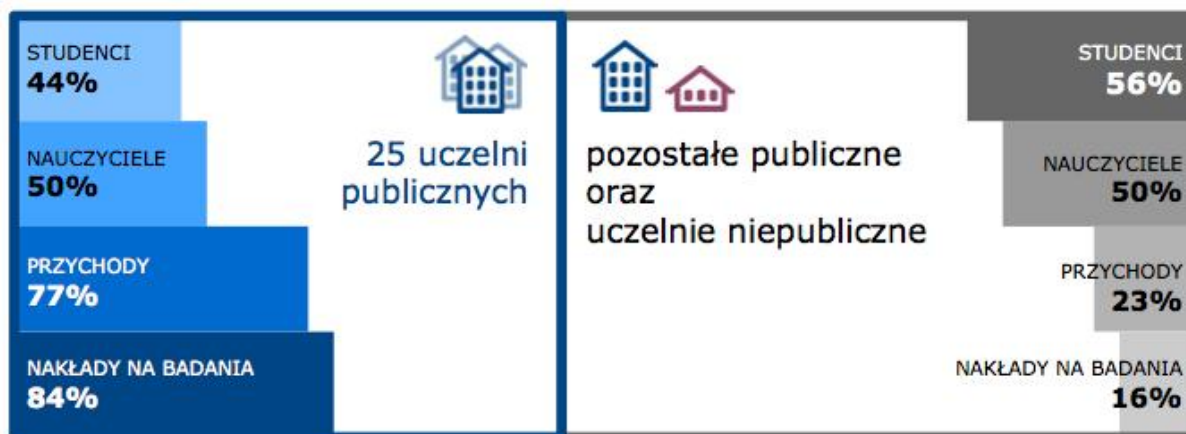
Samorządowy ustrój polskich uczelni, charakteryzujący się nieczytelnym podziałem kompetencji, coraz bardziej odbiega od rozwiązań wprowadzanych w krajach europejskich, w których zachowanie dużej autonomii uczelni łączy się z odpowiedzialnością jej władz wobec organów spełniających funkcję właścicielską.

Mimo stosunkowo silnie zunifikowanego modelu polskiego szkolnictwa wyższego dostrzec można duże, wewnętrzne zróżnicowanie, wyznaczające istotne, przecinające się osie polaryzacji. Chodzi tu o:

- ▶ współistnienie uczelni publicznych i uczelni niepublicznych;
- ▶ kierunki „masowe” o dużej liczbie studentów i niewielkiej liczbie kadry oraz kierunki „elitarnie”, gdzie proporcje są odwrotne;
- ▶ jednostki uczelni, w których koncentrują się badania i jednostki zajmujące się praktycznie wyłącznie dydaktyką;
- ▶ zespoły zaangażowane w badania dostrzegane globalnie i takie, które prowadzą badania jedynie o zasięgu krajowym;
- ▶ uczelnie silne kadrowo i takie, w których występuje dotkliwy brak kadry;
- ▶ jednostki biedne i zamożne;
- ▶ podział pokoleniowy kadry, charakteryzujący się luką w grupie osób w wieku średnim.



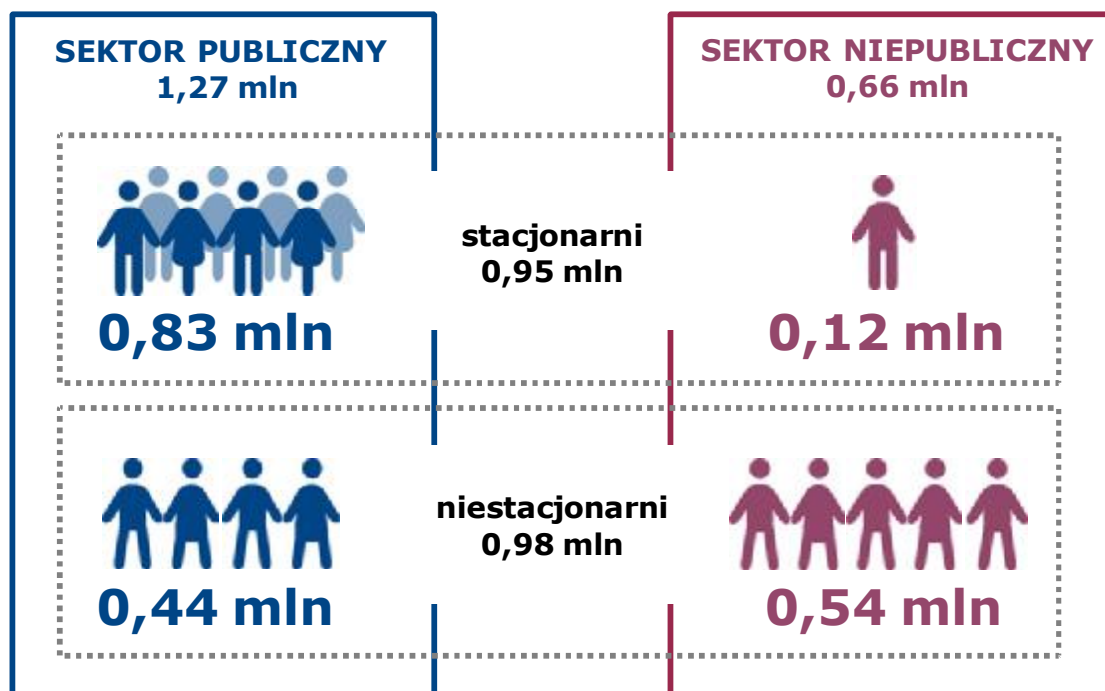
Polaryzacja systemu jest szczególnie widoczna w rozkładzie zasobów między uczelniami. System jest zdominowany przez 25 dużych uczelni publicznych, konsumujących Iwią część środków finansowych oraz skupiających połowę etatów kadry akademickiej.



Struktura szkolnictwa wyższego w Polsce - uczelnie duże i małe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Uczelnie niepubliczne posiadają niewielkie zasoby własnej kadry i na ogół korzystają z kadry uczelni publicznych, ale odsetek studentów kształcących się w uczelniach niepublicznych (34%) jest w Polsce wyższy niż w USA.



Struktura szkolnictwa wyższego w Polsce - studenci

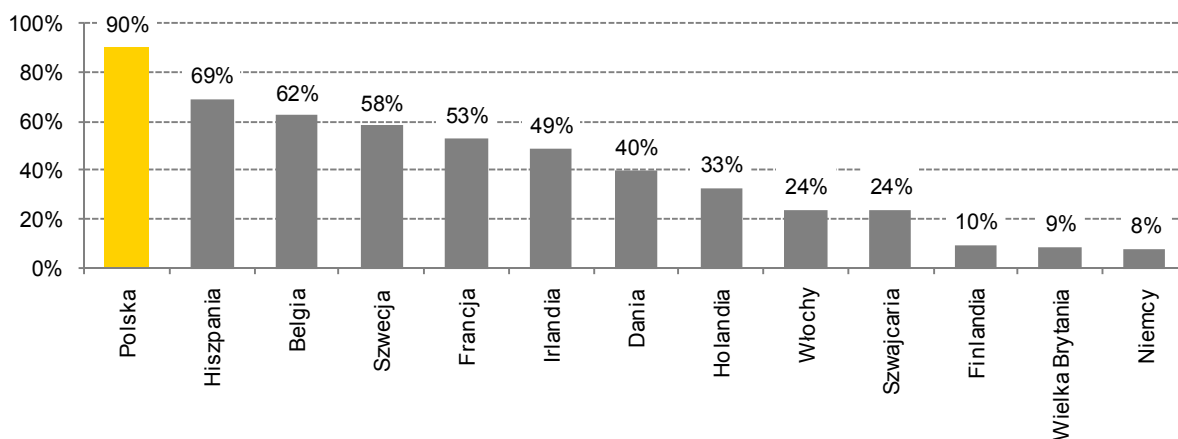
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najpopularniejszymi kierunkami studiów w Polsce są kierunki pedagogiczne oraz związane z ekonomią, zarządzaniem i prawem. Na tych kierunkach na jednego nauczyciela akademickiego przypada wielokrotnie więcej studentów niż przeciętnie. To na nich koncentrują się warunkowe i negatywne oceny Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Proporcje liczby studentów do liczby nauczycieli akademickich na innych kierunkach są w skali kraju zdecydowanie korzystniejsze.

W polskich uczelniach badania naukowe na poziomie dostrzeganym w międzynarodowej społeczności naukowej prowadzi się na niewielką skalę. Taki stan jest jednym z kosztów ponoszonych przez polskie szkolnictwo wyższe na skutek zatrudniania kadry w więcej niż jednej uczelni, co ogranicza jej czas, który mógłby być wykorzystywany do prowadzenia badań naukowych. Działalności badawczej nie sprzyja też mało motywacyjny system wynagrodzeń.

Pozycja najlepszych polskich uczelni w coraz bardziej rozpowszechnionych międzynarodowych rankingach badawczych jest niska i nie wzrasta. Tylko dwa polskie uniwersytety, Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Jagielloński, znalazły się w czwartej setce tzw. rankingu szanghajskiego obejmującego 500 najlepszych uczelni świata.

Porównując te dwie uczelnie z europejskimi uczelniami notowanymi w rankingu szanghajskim, można zauważyć wyjątkowo dużą skalę zatrudnienia na stanowiskach nauczycieli akademickich osób, które w tej samej uczelni uzyskały stopień doktora.



Porównanie udziału własnych doktorów wśród pracowników uczelni europejskich notowanych w rankingu szanghajskim

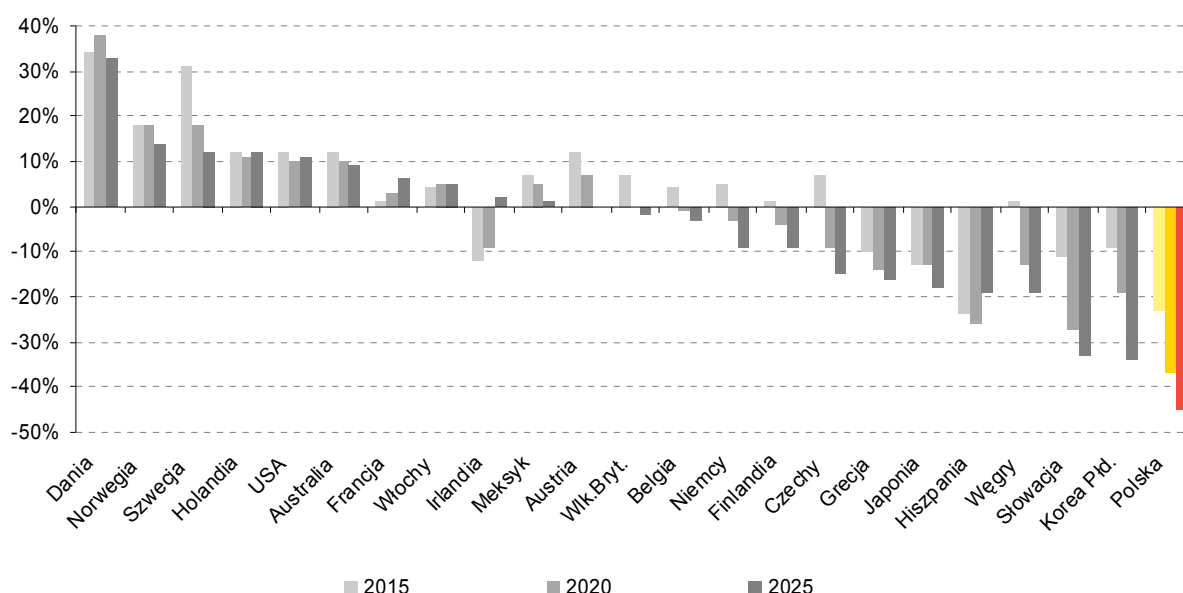
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPI (Ośrodek Przetwarzania Informacji) oraz Aghion, P. (red.), *The Governance and Performance of Research Universities: Evidence from Europe and the U.S.*, NBER Working Paper No. 14851, 2009.



Uwarunkowania rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce

Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego musi uwzględniać szereg istotnych uwarunkowań, które niejednokrotnie ograniczają charakter możliwych do wprowadzenia zmian.

Do najważniejszych należy prognoza demograficzna, według której, przy założeniu utrzymania się stopy partycypacji na obecnym poziomie, liczba studentów w Polsce będzie nieprzerwanie maleć, by w 2025 roku wynieść tylko 55% stanu z roku 2005. Tak dużego spadku liczby studentów nie doświadczy żaden inny kraj należący do OECD.



Prognoza liczby studentów w 2015, 2020 i 2025 r. w wybranych krajach OECD przy założeniu stałej stopy partycypacji (zmiana % w stosunku do 2005 r.)

Źródło: OECD, Higher Education to 2030, Vol. 1, OECD, 2008.

Niż demograficzny stanowi zagrożenie dla obecnej struktury szkolnictwa wyższego, ale stwarza szansę na podniesienie jakości bez zwiększania nakładów na szkolnictwo wyższe w relacji do PKB. Trudno bowiem liczyć na znaczący wzrost publicznego finansowania szkolnictwa wyższego wobec wysokiego poziomu długu publicznego.

Ważnym uwarunkowaniem politycznym w perspektywie 2020 roku jest brak zgody liczących się sił politycznych na odejście od konstytucyjnej gwarancji bezpłatności



nauki w uczelniach publicznych.

Najważniejszym uwarunkowaniem zewnętrznym jest konieczność zmierzenia się z postępującym umiędzynarodowieniem szkolnictwa wyższego. Konkurencja o kadry akademicką i studentów, a także o środki na badania stała się globalna. Na świecie wzrosła mobilność kadry akademickiej i studentów.

Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce musi uwzględniać tzw. agendę modernizacyjną uniwersytetów europejskich, powstałą w celu realizacji Strategii Lizbońskiej. Komisja Europejska zakłada tworzenie Europejskiej Przestrzeni Badawczej oraz Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, opartego na wdrażaniu Procesu Bolońskiego.

Analiza SWOT dla szkolnictwa wyższego w Polsce

Przedstawiona niżej analiza silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń polskiego szkolnictwa wyższego stanowi syntetyczne podsumowanie wniosków z diagnozy stanu szkolnictwa wyższego oraz uwarunkowań jego rozwoju.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	
SYSTEM		
<p>Gęsta sieć uczelni w kraju</p> <p>Utrwalony system akredytacji</p> <p>Wysoki udział środków prywatnych w nakładach na kształcenie na poziomie wyższym</p>	<p>Niedostateczne instrumenty do realizacji polityki państwa w obszarze szkolnictwa wyższego</p> <p>Brak strategicznego zarządzania na poziomie systemu i poszczególnych uczelni</p> <p>Nieklarowny ład wewnętrzny uczelni publicznych, utrudniający dokonywanie oceny działania władz uczelni</p> <p>Duża liczba bardzo małych uczelni, szczególnie niepublicznych</p>	<p>Rozdrobnienie wewnętrzne dużych uczelni publicznych, niesprzyjające efektywnemu wykorzystaniu zasobów</p> <p>System finansowania niesprzyjający podnoszeniu jakości</p> <p>Niewielki wpływ Polski na politykę europejską w zakresie szkolnictwa wyższego oraz badań i rozwoju</p>

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	
KSZTAŁCENIE		
<p>Wysoki współczynnik skolaryzacji w grupie wiekowej 20-29</p> <p>Postępy we wdrażaniu Procesu Bolońskiego</p>	<p>Organizacja studiów utrudniająca efektywne wykorzystanie zasobów</p> <p>Sztywne programy studiów, regulowane rozporządzeniem MNiSW</p> <p>Efekty kształcenia i potrzeby rynku pracy nie są brane pod uwagę</p> <p>Nadmierna liczba studentów na kierunkach „kształcenie” oraz „nauki społeczne, gospodarka, prawo”, zbyt mała w grupie „zdrowie i opieka społeczna” oraz na kierunkach technicznych</p>	<p>Nadmierna liczba studentów niestacjonarnych</p> <p>Niska jakość kształcenia na popularnych kierunkach studiów i na studiach niestacjonarnych</p> <p>Niski stopień umiędzynarodowienia studiów</p> <p>Niewielki zakres pomocy stypendialnej dla studentów</p> <p>Nieefektywny system przydzielania stypendiów</p>
KADRA AKADEMICKA		
<p>Wysoki prestiż zawodu profesora</p> <p>Silna kadra naukowa w niektórych dyscyplinach, skoncentrowana w kilku jednostkach</p>	<p>Zatrudnianie własnych doktorów w dużych uczelniach</p> <p>Niska mobilność i małe doświadczenie międzynarodowe</p> <p>Wielozatrudnienie; mała liczba nauczycieli akademickich zatrudnionych w uczelniach niepublicznych jako pierwszym miejscu pracy</p>	<p>Niekorzystna struktura wieku kadry akademickiej</p> <p>Pobłażanie dla nieetycznych zachowań</p> <p>Obniżenie poziomu i rangi stopni naukowych</p> <p>Brak motywacyjnego systemu wynagradzania</p>
BADANIA NAUKOWE		
<p>Rozpoznawalne na świecie osiągnięcia badawcze w kilku dyscyplinach</p> <p>Zakorzeniony system konkursowego finansowania projektów badawczych</p> <p>Koncentracja nakładów na badania naukowe w silnych ośrodkach</p>	<p>Niska produktywność naukowa</p> <p>Mała liczba wdrożeń i patentów</p> <p>Lokalny zasięg wyników badań w wielu dziedzinach, niewidocznych poza krajem</p>	<p>Niski udział środków na badania pochodzących z sektora prywatnego i z programów badawczych Unii Europejskiej</p>



SZANSE

Wzrost zainteresowania studiami wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych

Wzrost zainteresowania kształceniem się wśród osób w wieku po-studenckim

Zwiększenie środków na badania płynących z sektora przedsiębiorstw, zainteresowanych poszukiwaniem innowacji

Wzrost popytu na wykształconych pracowników związany ze zmianami w gospodarce

Wzrost zaangażowania samorządów terytorialnych we wspieranie uczelni ważnych dla regionu

Konkurencja między uczelniami wymuszona przez niż demograficzny oraz działania uczelni zagranicznych

Dostęp do środków i programów międzynarodowych, szczególnie UE

Rosnące przekonanie w społeczeństwie o konieczności reform szkolnictwa wyższego

ZAGROŻENIA

Brak możliwości wzrostu wydatków budżetowych na szkolnictwo wyższe, m.in. wskutek trudnej sytuacji finansów publicznych oraz starzenia się społeczeństwa

Zmniejszenie się liczby studentów związane z czynnikami demograficznymi

Drenaż kadry akademickiej i ambitnych studentów przez uczelnie zagraniczne

Zaniechanie reform szkolnictwa wyższego z powodu uwarunkowań politycznych

Marginalizacja Polski w Europejskiej Przestrzeni Badawczej i w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego



Nadrzędny cel - podwyższenie jakości

Misją szkolnictwa wyższego jest przyczynianie się do podwyższania jakości życia Polaków przez tworzenie, poszerzanie i upowszechnianie wiedzy, kształtowanie umiejętności jej wykorzystywania ku pożytkowi indywidualnemu i ogólnemu oraz przez wpływ na podwyższanie jakości usług publicznych. Misją uczelni jest także rozwijanie powiązań krajowego środowiska akademickiego z globalną wspólnotą akademicką i intelektualną, a także z krajowym i regionalnym otoczeniem gospodarczym i społecznym. Osiągnięcia polskich uczonych powinny pozytywnie wpływać na wizerunek Polski na świecie.

Nadrzędnym celem Strategii jest podniesienie jakości we wszystkich obszarach działania szkolnictwa wyższego w Polsce. Wymaga to poważnych zmian w funkcjonowaniu uczelni i całego systemu szkolnictwa wyższego. Analiza słabych stron szkolnictwa wyższego z punktu widzenia jego zadań pozwoliła na wskazanie tych przedsięwzięć, które zadecydują o jakości i efektywności działania szkolnictwa wyższego. Wyznaczają one następujące cele strategiczne:

- ▶ **różnorodność** uczelni i programów studiów,
- ▶ **otwartość** na otoczenie społeczne i gospodarcze,
- ▶ **mobilność** kadry akademickiej i studentów,
- ▶ **konkurencja** między uczelniami,
- ▶ **efektywność** wykorzystania zasobów,
- ▶ **przejrzystość** funkcjonowania uczelni i całego systemu.



Różnorodność uczelni i programów studiów

Szybki wzrost liczby studiującej młodzieży oraz zapotrzebowanie rynku pracy na rozmaite umiejętności i na nowo pojawiające się zawody, wymagają zwiększenia różnorodności studiów i uczelni. Uczelnie muszą zapewniać programy odpowiednie do podjęcia zróżnicowanych zadań – od rutynowej pracy umysłowej, przez zawody lekarza, prawnika, nauczyciela, po twórców odkryć naukowych i innowacji technicznych. Absolwentom potrzebne są umiejętności ułatwiające dostosowywanie się do zmian zachodzących na rynku pracy, w tym możliwość całkowitej zmiany wykonywanego zajęcia w ciągu kariery zawodowej. Studia muszą być dostosowane do rozmaitych aspiracji edukacyjnych i zróżnicowanego przygotowania absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i kolejnych stopni studiów. W celu uzyskania pożądanej różnorodności w szkolnictwie wyższym proponuje się podjęcie opisanych niżej działań.

Upowszechnienie trójstopniowego systemu studiów, promowanie studiów I stopnia, wprowadzenie kursów wyrównawczych między kolejnymi stopniami studiów

Wprowadzenie trójstopniowego systemu studiów jest ważną częścią Procesu Bolońskiego. System trójstopniowy umożliwia studentom opóźnienie decyzji dotyczącej wyboru zawodu do czasu, kiedy na uczelni będą mogli zdobyć lepsze rozeznanie zarówno własnych możliwości, jak też rynku pracy. Krótsze etapy kształcenia czynią wyższe wykształcenie bardziej dostępnym dla młodzieży z niższych grup społecznych. Promowane i rozwijane będą studia I stopnia o charakterze zawodowym, wyposażające studentów w umiejętności specjalistyczne oraz studia multidyscyplinarne, koncentrujące się na wyrabianiu umiejętności uniwersalnych, przydatnych w różnych zawodach. Bardzo ważnym zadaniem jest doprowadzenie do uznania przez pracodawców licencjatu jako wartościowego wykształcenia na poziomie wyższym, wystarczającego do podjęcia pracy zawodowej.

Wszystkie programy dyplomowe będą przypisane do jednego z trzech stopni studiów. Jednak w przypadku zawodów, do wykonywania których wymagane jest obecnie ukończenie studiów jednolitych, stosowne uprawnienia będzie dawało ukończenie odpowiednich studiów II stopnia. Uczelnie będą mogły łączyć programy I i II stopnia (wyjątkowo) oraz II i III stopnia (w uczelniach badawczych). Ważnym zastrzeżeniem w obu przypadkach jest umożliwienie studentowi otrzymania odpowiedniego, pośredniego dyplomu w trakcie studiów.



W celu zwiększenia drożności systemu i ułatwienia studentom zmiany profilu studiów między kolejnymi stopniami, będą rozwijane kursy wyrównawcze. Kursy te będą mogły być prowadzone odpłatnie.

Wprowadzenie studiów w trybie standardowym i przedłużonym w miejsce studiów stacjonarnych i niestacjonarnych

Zostaną przededefiniowane rodzaje studiów. W miejsce studiów stacjonarnych zostaną wprowadzone studia w trybie standardowym, a w miejsce niestacjonarnych – studia w trybie przedłużonym. Studia w trybie standardowym to takie, których program i organizacja wymaga pracy studenta – na zajęciach i samodzielnej – w pełnym wymiarze czasu pracy w ciągu dwóch semestrów w roku akademickim. Studia w trybie przedłużonym będą przeznaczone dla studentów, którzy z powodu zatrudnienia, obowiązków rodzinnych lub warunków zdrowotnych, nie mogą podołać studiom w trybie standardowym. Na studiach w trybie przedłużonym ten sam program co na studiach w trybie standardowym (wymiar przedmiotów mierzony liczbą godzin kontaktowych i liczbą punktów ECTS) jest realizowany przez studenta przez większą liczbę semestrów, a więc tygodniowy czas pracy jest odpowiednio mniejszy. Studentom trybu przedłużonego szybsze ukończenie studiów umożliwi wprowadzenie możliwości uczęszczania na zajęcia w dodatkowym semestrze wakacyjnym.

Wprowadzenie programów dyplomowych w miejsce kierunków studiów oraz wyodrębnienie uczelni badawczych, akademickich, zawodowych i kolegiów akademickich

Odgórnie ustalanie kierunków studiów i standardów kształcenia utrudnia modernizację programów studiów oraz elastyczne reagowanie przez uczelnie na potrzeby społeczne. Akcentując znaczenie rodzaju wydawanych dyplomów, proponujemy zastąpienie kierunków studiów programami dyplomowymi, które będą samodzielnie, „oddolnie” projektowane przez uczelnie. Program dyplomowy to zestaw wymagań niezbędnych do otrzymania odpowiedniego dyplomu ukończenia studiów. Jego charakterystyka obejmuje efekty kształcenia, czyli wiedzę, umiejętności i kompetencje, które ma zdobyć student, a także opis ścieżki kształcenia, wraz z określeniem oczekiwanego wkładu pracy mierzonego punktami ECTS. Proponujemy wyodrębnienie czterech typów programów dyplomowych, różniących się charakterem i kryteriami akredytacji:



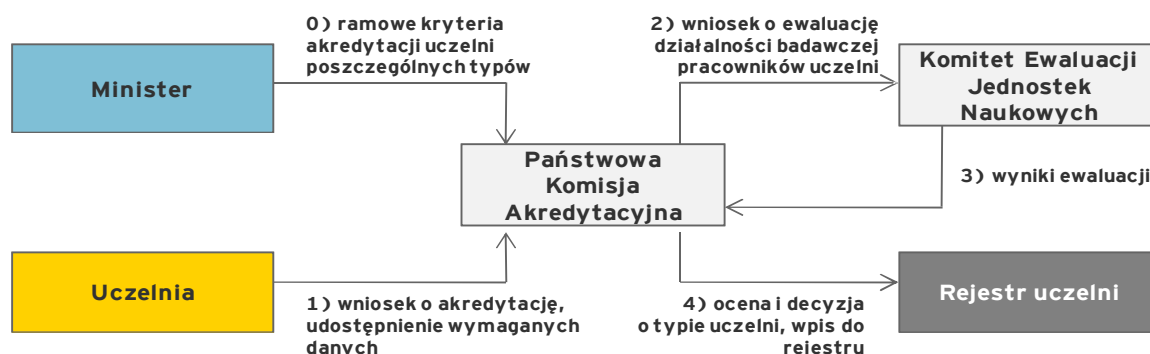
- ▶ **multidyscyplinarne** - oferowane jedynie na studiach I stopnia, bez ukierunkowania zawodowego, z główną dziedziną, którą student wybierze nie później niż w trzecim semestrze studiów. (Programy te będą wzorowane na amerykańskich programach liberal arts college);
- ▶ **zawodowe** - na studiach I i II stopnia, przygotowujące do wykonywania wskazanego zawodu lub grupy zawodów;
- ▶ **akademickie** - na studiach I i II stopnia, skoncentrowane na określonych dziedzinach wiedzy;
- ▶ **badawcze** - na studiach III stopnia, przygotowujące do pracy twórczej w zakresie danej dziedziny wiedzy.

Przyjmowanie studentów na dany program dyplomowy będzie możliwe po otrzymaniu akredytacji. Uczelnia do wniosku, obok charakterystyki programu, będzie dołączać studium wykonalności obejmujące zasoby kadrowe i materialne do realizacji programu, a akredytacja będzie określać maksymalną liczbę studentów w programie. Akredytacja programów akademickich i badawczych będzie możliwa po potwierdzeniu przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych odpowiednio wysokiego poziomu badań w uczelni w danej dyscyplinie. Za prowadzenie programów dyplomowych będą odpowiedzialne uczelnie jako całość, będą też mogły suwerennie tworzyć najlepsze, wewnętrzne rozwiązania organizacyjne. Studenci będą wybierać program dyplomowy w ramach danej grupy programów dyplomowych w trakcie studiów, a więc niekoniecznie podczas rekrutacji na uczelnię.

Typy uczelni będą wyróżnione na podstawie dominujących w nich programów dyplomowych i proporcji między działalnością badawczą i dydaktyczną.

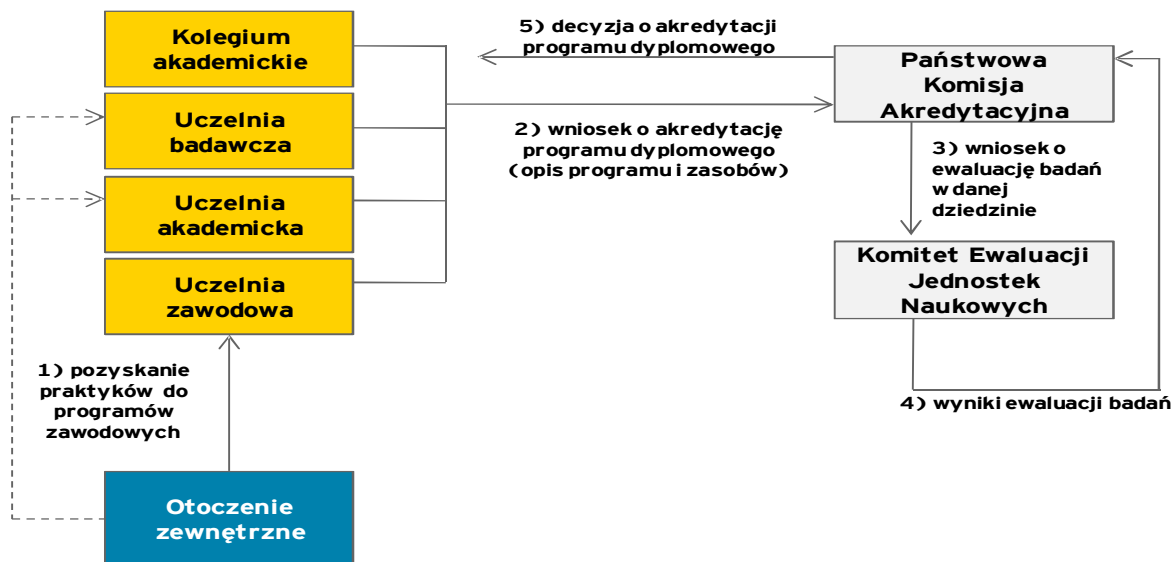


KEJN będzie dokonywał oceny działalności naukowej uczelni w określonych dziedzinach nauki (a nie - jak dotąd - podstawowych jednostek organizacyjnych). Ocena KEJN będzie ważnym elementem decyzji o akredytacji programów akademickich i badawczych oraz podstawą do nadawania uczelni statusu akademickiego lub badawczego.



Schemat procesu akredytacji uczelni i określania jej typu (kolejność numerów odpowiada kolejności działań)

Źródło: Opracowanie własne.



Schemat procesu akredytacji programów dyplomowych (kolejność numerów odpowiada kolejności działań)

Źródło: Opracowanie własne.



Otwartość na otoczenie społeczne i gospodarcze

Postulat otwartości dotyczy kilku elementów relacji uczelni z otoczeniem społecznym i gospodarczym. Ważnym jej aspektem jest zapewnienie różnorodnym grupom społecznym dostępu do usług edukacyjnych na poziomie wyższym. Chodzi tu w szczególności o młodzież ze środowisk o niższym statusie materialnym, a także o osoby w niestandardowym dla studiów wieku, które pragną odświeżyć wiedzę lub uzupełnić wykształcenie, np. w związku ze zmianą zawodu.

Otwartość uczelni na otoczenie społeczne i gospodarcze powinna służyć ciągłemu dostosowywaniu programów kształcenia do potrzeb rynku pracy i popytu na pracę. Elementem łączącym działalność badawczą uczelni z praktyką jest transfer wiedzy i innowacji między uczelniami a przedsiębiorstwami. Zapewnieniu otwartości szkolnictwa wyższego mają służyć działania opisane niżej.

Wzmocnienie i usprawnienie systemu pomocy materialnej dla studentów

Zostanie zwiększony zakres bezzwrotnej pomocy materialnej dla studentów w postaci stypendiów socjalnych oraz ułatwione uzyskiwanie pomocy zwrotnej (kredytów). Wpłata stypendiów socjalnych będzie zadaniem administracji rządowej, zlecanym gminom i finansowanym w formie dotacji celowej z budżetu państwa dla gminy. Kandydaci na studia będą mogli starać się o promesę stypendium socjalnego, które zacznie być wypłacane po rozpoczęciu studiów. Nie będą natomiast wypłacane ze środków publicznych stypendia za wyniki w nauce. Przesunięcie zaoszczędzonych środków do puli stypendiów socjalnych może zwiększyć dostępność studiów dla najbiedniejszych. Stypendia i nagrody za wyniki w nauce być mogłyby być wypłacane ze środków prywatnych przekazanych uczelni.

Wzmocnienie partnerstwa uczelni z przedsiębiorstwami i pracodawcami

Projekty badawcze, prowadzone wspólnie przez zespoły z uczelni i z sektora przedsiębiorstw, będą wspierane w ramach programu Partnerstwa na rzecz Transferu Wiedzy. Celem będzie promocja przepływu wiedzy pomiędzy uczelniami a gospodarką. Przepisy o własności przemysłowej oraz prawa autorskiego powinny być tak zmienione, aby zachęcić wynalazców i odkrywców do komercjalizacji wynalazków i innowacji przez uczelnię.



Zostaną uruchomione cykliczne, regionalne badania satysfakcji pracodawców z przygotowania absolwentów uczelni do pracy. Wyniki badań będą gromadzone w powszechnie dostępnej, ogólnopolskiej bazie danych.

Pobudzenie aktywności i wrażliwości społecznej studentów

Zakres działalności Biur Karier funkcjonujących na uczelniach publicznych zostanie poszerzony o promowanie i ułatwianie aktywności społecznej studentów, przede wszystkim na rzecz otoczenia społecznego uczelni. Biura będą pomagać studentom w nawiązywaniu kontaktów z otoczeniem społecznym m.in. przez gromadzenie informacji o potrzebach lokalnych organizacji i instytucji zajmujących się pomocą i aktywizacją społeczną, tworzenie banku danych o kompetencjach studentów oraz o czasie, który chcieliby przeznaczyć na działalność społeczną.



Mobilność kadry akademickiej i studentów

Mobilność kadry akademickiej i studentów, a także szerokie kontakty między ośrodkami akademickimi, to dziś podstawowe atrybuty jakości systemów szkolnictwa wyższego. Mobilność zapobiega zaściankowości, sprzyja budowaniu relacji, poszerza horyzonty.

Niestety, w Polsce częstym zjawiskiem jest odbywanie studiów, a następnie zatrudnienie w tej samej uczelni (wydziale), aż do emerytury, nierzadko niemal bez kontaktów międzynarodowych i konfrontacji z globalną społecznością akademicką, sektorem przedsiębiorstw czy z sektorem publicznym.

Proponujemy zmienić ten stan wprowadzając mechanizmy mobilizujące, a nawet zmuszające uczelnie do zatrudniania osób z doświadczeniem zdobytym w innych ośrodkach.

Mobilności studentów, w tym studentów zagranicznych odbywających studia w całości lub w części w polskich uczelniach, sprzyjać będzie przyjazna organizacja studiów.

W rozwijaniu mobilności kadry i studentów będzie uczelniom pomagać Krajowa Agencja Wymiany Akademickiej. Zwiększeniu mobilności powinny służyć działania opisane poniżej.

Pobudzanie mobilności kadry akademickiej, w tym wprowadzenie obowiązku mobilności do polityki zatrudniania i rozwój staży podoktorskich

W uczelniach publicznych wprowadzone zostaną wymagania mobilności w stosunku do nowo zatrudnianych pracowników naukowo-dydaktycznych i awansowanych na stanowiska profesorskie. Osobę, która uzyskała stopień doktora na danej uczelni, będzie można w niej zatrudnić dopiero po minimum dwóch latach od uzyskania stopnia doktora. Natomiast od kandydatów na stanowiska profesorskie będzie wymagane spędzenie co najmniej trzech lat od chwili uzyskania stopnia doktora w innym ośrodku akademickim w kraju lub zagranicą.

W celu pobudzenia mobilności kadry i intensyfikacji badań, zostaną wprowadzone, finansowane z środków na naukę, dwuletnie staże podoktorskie: badawcze (w czołowych uczelniach lub instytutach badawczych) lub praktyczne (w sektorze przedsiębiorstw i instytucjach publicznych), współfinansowane przez sektor prywatny. Nie będzie możliwe otrzymanie stażu w tej samej uczelni, w której został uzyskany



stopień doktora. Konkursy na staże badawcze będą szeroko ogłaszane, aby umożliwić przystępowanie do nich również młodych naukowców z zagranicy.

Uwzględnienie mobilności w organizacji studiów

Kryteria akredytacji programów dyplomowych będą uwzględniać rozwiązania ułatwiające mobilność studentów. Rozwiązaniami takimi mogą być na przykład: możliwość uzyskiwania zaliczeń przedmiotów w odcinkach nie dłuższych niż semestralne, prawidłowe przypisanie przedmiotom punktów zaliczeniowych ECTS i przenoszenie zaliczeń między programami, ogłaszanie szczegółowych zakresów przedmiotów i informacji o wymaganym przygotowaniu, zasadach uzyskiwania zaliczenia i skali ocen, możliwość prowadzenia zajęć w języku angielskim w przypadku, gdy są zainteresowani studenci, uwzględnienie w programach studiów „okienek mobilności”, czyli semestrów przeznaczonych na wyjazdy studentów w ramach krajowych lub zagranicznych programów wymiany oraz na podjęcie praktyk zawodowych, przygotowanie programów opieki nad odwiedzającymi uczelnie studentami (krajowymi i zagranicznymi) oraz ich adaptacji do zasad funkcjonowania uczelni.

Utworzenie Krajowej Agencji Wymiany Akademickiej

Proponujemy rozbudowanie zadań Biura Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej oraz utworzenie na jego bazie Krajowej Agencji Wymiany Akademickiej (KAWA). Jej głównym celem będzie wspomaganie umiędzynarodowienia działalności polskich uczelni, przede wszystkim przez: promowanie oferty polskich uczelni za granicą, wspieranie przyjazdów studentów i stażystów podoktorskich do Polski oraz zarządzanie środkami na granty dla profesorów zagranicznych, pragnących w trakcie urlopów naukowych (sabbatical) nauczać lub prowadzić badania w Polsce. KAWA będzie również poświadczać równoważność zagranicznych dyplomów akademickich z dyplomami wydawanymi na podstawie krajowych przepisów (nostryfikacja). KAWA będzie prowadzić profesjonalną promocję Polski jako miejsca studiów dla cudzoziemców, współpracując z przedstawicielstwami dyplomatycznymi Polski.



Konkurencja między uczelniami

Wzmocnione mechanizmy konkurencji mają służyć poprawie jakości w szkolnictwie wyższym. W nowym systemie finansowania uczelnie będą konkurowały o dotacje przeznaczone zarówno na dydaktykę, jak i na badania. Konkurencja powinna sprzyjać zmianom w sposobie działania instytucji i w ich zachowaniu, skłaniać do wprowadzania rozwiązań nowatorskich i weryfikowania ich w praktyce. Uczelnie potrzebują silniejszych bodźców do modyfikowania swojej oferty edukacyjnej i badawczej. Ważnym obszarem konkurencji między uczelniami powinna być walka o jak najlepszych kandydatów na studia.

Konkursowe finansowanie zadań dydaktycznych i badawczych uczelni ze środków publicznych

Dotychczasową dotację stacjonarną, finansującą działalność dydaktyczną uczelni zastąpią dwie dotacje:

- ▶ **dotacja stabilizacyjna** (właścicielska), wypłacana uczelniom publicznym na utrzymanie podstawowych zasobów materialnych i niezbędnych zasobów kadrowych;
- ▶ **dotacja dydaktyczna** (główna części publicznego finansowania), przyznawana w trybie konkursowym uczelniom publicznym i niepublicznym na pokrycie kosztów zakontraktowanego na podstawie postępowania konkursowego kształcenia na studiach w trybie standardowym.

W granicach limitu miejsc na poszczególnych programach dyplomowych, ustalonych w akredytacji, uczelnie będą mogły przyjmować na studia w trybie standardowym i przedłużonym także studentów płacących za swoją edukację.

Zostaną zniesione dwie dotychczasowe, badawcze dotacje podmiotowe: dotacja na działalność statutową podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni oraz dotacja na badania własne uczelni. Finansowanie badań będzie odbywać się dwoma strumieniami:

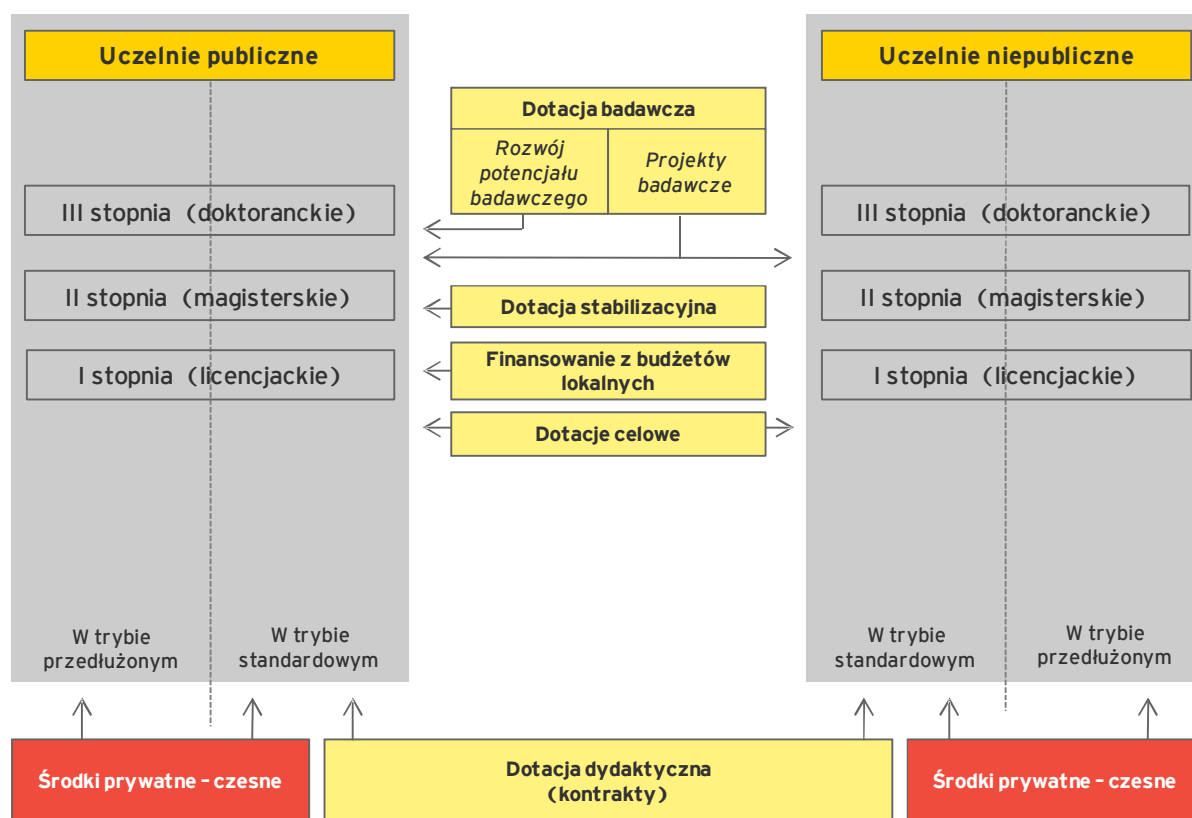
- ▶ **z dotacji na rozwój potencjału badawczego**, przyznawanej na zasadach konkursowych publicznym uczelniom akademickim i badawczym;
- ▶ **z dotacji na projekty badawcze**, zgłaszane przez zespoły usytuowane w uczelniach dowolnego typu.



Zakłada się, że większa część finansowania badań będzie odbywać się w ramach projektów badawczych. Wydatki uczelni publicznych związane z utrzymaniem posiadanej infrastruktury badawczej będą w części finansowane w ramach dotacji stabilizacyjnej.

Uczelnie będą miały pełną swobodę dysponowania środkami finansowymi przekazanymi w ramach dotacji stabilizacyjnej, dydaktycznej i na rozwój potencjału badawczego. Będą natomiast rozliczane z wykonania zadań określonych w kontraktach, do realizacji których zobowiążą się przyjmując dotację.

Uczelnie będą także otrzymywać kilka rodzajów dotacji celowych.



Schemat dotacji na finansowanie szkolnictwa wyższego w Polsce

Źródło: Opracowanie własne.



Wzmocnienie mechanizmów konkurencyjności jakości o studentów

W celu umożliwienia kandydatom na studia podejmowania najlepszej decyzji o wyborze uczelni, oferty poszczególnych uczelni oraz informacje dotyczące ocen jakości kształcenia i badań będą udostępniane publicznie. Zostaną stworzone internetowe bazy danych umożliwiające łatwe porównanie uczelni, m.in. na podstawie informacji o ofertach konkursowych składanych w procesie kontraktowania zadań dydaktycznych ze środków publicznych, ocenach tych ofert i przyznanych uczelniom kontraktach dydaktycznych, akredytacjach i ewaluacjach dokonywanych przez PKA i KEJN.

Zostaną wzmocnione mechanizmy konkurencyjności w zakresie dopasowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy i rozpoznawalności uczelni wśród pracodawców. Dane z badań karier zawodowych absolwentów pozwolą łatwo porównać osiągnięcia absolwentów danej uczelni lub danej grupy programów dyplomowych na rynku pracy.

Godło państwa na dyplomach zostanie zastąpione godłem uczelni.

W celu zwiększenia ochrony praw studentów, obowiązek podpisywania umów ze studentami obejmie wszystkich studentów, których studia są finansowane z dotacji dydaktycznej. Sposób wywiązywania się uczelni z zawartych ze studentami umów będzie częścią oceny akredytacyjnej i ewaluacyjnej formułowanej przez PKA.



Efektywność wykorzystania zasobów

Reformy szkolnictwa wyższego będą przebiegać w warunkach poważnej nierównowagi finansów publicznych, co oznacza, że nawet przy przyznaniu sprawom szkolnictwa wyższego i nauki wysokiego priorytetu, strumień środków kierowanych do szkolnictwa wyższego ze środków publicznych będzie w najbliższym czasie dość ograniczony. Kluczowego znaczenia nabierają więc te przedsięwzięcia, które pozwolą z ograniczonych środków uzyskać możliwie największe efekty.

Usprawnienie zarządzania strategicznego szkolnictwem wyższym przez państwo i racjonalizacja systemu publicznego szkolnictwa wyższego

Wprowadzona zostanie zasada trwałego połączenia funkcji ministra właściwego do spraw nauki oraz ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Jednocześnie, zostaną mu przekazane kompetencje tworzenia, przekształcania i likwidacji uczelni publicznych.

Ministerstwo przeprowadzi analizę celowości przekształceń uczelni publicznych (ewentualnego łączenia i dzielenia uczelni). W analizie tej zostaną wzięte pod uwagę m.in.:

- ▶ prognozy demograficzne,
- ▶ potrzeba efektywnego wykorzystania zasobów materialnych i kadrowych,
- ▶ konieczność zapewnienia studentom szerokiej oferty edukacyjnej w ramach jednej uczelni,
- ▶ warunki niezbędne do podniesienia międzynarodowej pozycji polskich uczelni.

Uczelnie publiczne i niepubliczne uzyskają zdolność upadłościową.

Zwiększenie elastyczności systemu wynagrodzeń nauczycieli akademickich

W ramach posiadanych środków uczelnie publiczne uzyskają prawo samodzielnego kształtowania systemów płacowych. Wynagrodzenia nauczycieli akademickich zostaną wyłączone z systemu kształtowania środków na wynagrodzenia w sferze budżetowej.



Usprawnienie systemów zarządzania uczelniami publicznymi

W skomplikowanych organizacjach, jakimi są uczelnie, efektywne zarządzanie wymaga korzystania z zaawansowanych systemów informatycznych. W uczelniach publicznych wdrożone zostaną zintegrowane systemy informatyczne wspomagające zarządzanie ważnymi obszarami działania uczelni, w tym systemy kontrolingu (controlling) strategicznego i finansowego.

Wprowadzenie semestru wakacyjnego

Zajęcia w uczelniach będą mogły odbywać się w systemie trójsemestralnym, czyli w trzech semestrach: jesienno-zimowym i wiosenno-letnim oraz dodatkowym, krótszym semestrze wakacyjnym. Przez rok akademicki będzie się nadal rozumieć dwa semestry: jesienno-zimowy i wiosenno-letni. Taki system zwiększy efektywność wykorzystania zasobów przestrzennych uczelni i umożliwi elastyczniejszą organizację czasu pracy kadry nauczającej i studentów. Semestr wakacyjny – traktowany jako rezerwowo – daje możliwość studentom trybu standardowego uzupełnienia brakujących zaliczeń, a studentom trybu przedłużonego umożliwia studiowanie rozłożone na cały rok kalendarzowy.



Przejrzystość działania

Rozliczalność, jawność i przejrzystość są niezbędne dla budowania dobrego wizerunku polskich uczelni i całego systemu szkolnictwa wyższego. Stanowią podstawowy i kluczowy element poprawy jakości. Jawność i przejrzystość powodują, że wszyscy interesariusze systemu szkolnictwa wyższego mają dostęp do wiedzy o uczelniach, a kandydaci na studia i studenci mogą podejmować decyzje o wyborze szkoły wyższej na podstawie łatwych do uzyskania i możliwych do weryfikacji danych. Rozliczanie sprawia, że zarówno uczelnie, jak i system szkolnictwa wyższego, muszą działać zgodnie z jasno określoną misją, wizją oraz strategią, w której są precyzyjnie określone i mierzalne cele.

Wprowadzenie przejrzystego ustroju uczelni, opartego na czytelnej odpowiedzialności jej organów

W uczelniach publicznych zostaną rozdzielone funkcje nadzoru właścicielskiego, zarządzania uczelnią oraz przedstawicielstwa społeczności akademickiej przez ukonstytuowanie ustroju uczelni polegającego na współdziałaniu następujących organów:

- ▶ rady powierniczej,
- ▶ rektora, kanclerza i kwestora wchodzących w skład kolegium rektorskiego, stanowiącego władzę wykonawczą uczelni,
- ▶ senatu akademickiego,
- ▶ rady pracowniczej,
- ▶ samorządu studentów.

Rada powiernicza będzie organem łączącym ład zewnętrzny uczelni z jej ładem wewnętrznym. Do najważniejszych zadań będzie należało:

- ▶ nadawanie statutu uczelni na wniosek kolegium rektorskiego, zaopiniowanego przez senat akademicki, radę pracowniczą i samorząd studentów;
- ▶ powoływanie – na podstawie postępowania konkursowego – rektora, kanclerza i kwestora, a także innych władz uczelni wskazanych w statucie oraz ocena ich działania;



- ▶ uchwalanie wieloletniego planu strategicznego na podstawie wniosku kolegium rektorskiego, zaopiniowanego przez senat akademicki, radę pracowniczą i samorząd studentów, a także ocena realizacji strategii uczelni;
- ▶ wyrażanie zgody na operacje kapitałowe i majątkowe o wartości określonej przepisami wyższego rzędu;
- ▶ ustalanie zasad wynagradzania i premiowania pracowników.

Rady powiernicze będą powoływane przez Ministra, przy udziale interesariuszy, w tym środowiska uczelni, spośród osób spełniających określone wymagania kwalifikacyjne (np. posiadanie stopnia naukowego, udział w kierowaniu instytucją o nie mniejszym budżecie niż uczelnia itp.).

Do kompetencji władzy wykonawczej, według zasad określonych w statucie, będzie należeć m.in.:

- ▶ powoływanie, przekształcanie i likwidacja jednostek organizacyjnych oraz powoływanie, odwoływanie i określanie kompetencji ich kierowników;
- ▶ podejmowanie decyzji personalnych;
- ▶ ustalanie regulaminów wewnętrznych, w tym regulaminu studiów – po zasięgnięciu opinii senatu akademickiego i samorządu studentów;
- ▶ reprezentowanie uczelni na zewnątrz, w tym przedkładanie organom akredytacyjnym projektów programów dyplomowych.

W skład senatu akademickiego będą wchodzić przedstawiciele nauczycieli akademickich oraz, z głosem doradczym, przedstawiciele samorządu studentów. Rektor będzie przewodniczącym senatu. Liczebność senatu będzie ustawowo ograniczona (np. do 30 osób). Do kompetencji senatu będzie należała dbałość o jakość kadry naukowo-dydaktycznej, kształcenia oraz badań naukowych, a w szczególności opiniowanie:

- ▶ regulaminu studiów i innych regulaminów wskazanych w statucie,
- ▶ projektów programów dyplomowych,
- ▶ dużych projektów badawczych,
- ▶ wniosków o powoływanie jednostek organizacyjnych,
- ▶ kandydatów na stanowiska kierowników jednostek organizacyjnych,
- ▶ wniosków o zatrudnienie na stanowiska profesorskie.

Samorząd studentów będzie przedstawicielem studentów, z głosem doradczym w senacie uczelni. Będzie też ważnym ogniwem wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia.

Rada pracownicza będzie reprezentować ogół pracowników uczelni.



Poszerzenie obowiązków informacyjnych

Rozszerzone zostaną obowiązki ogłaszania danych o działalności uczelni oraz ocen tej działalności. Informacje te będą publikowane w zakresie użytecznym dla otoczenia społecznego uczelni, a w szczególności dla kandydatów na studia i innych osób z kraju i zagranicy zainteresowanych działalnością dydaktyczną i naukową uczelni, dla przedsiębiorstw i instytucji publicznych współpracujących z uczelnią oraz dla instytucji (uczelni) partnerskich. Obowiązki informacyjne zostaną nałożone na ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, PKA, KEJN oraz uczelnie.

Utworzenie ogólnopolskiego rejestru studentów i systemu rejestracji kandydatów na studia

Na użytek odpowiednich organów administracji publicznej zostanie utworzony ogólnopolski rejestr studentów, którego celem będzie gromadzenie danych o studiach sfinansowanych ze środków publicznych oraz przyznanej studentom pomocy materialnej.

Powstanie również centralny system rejestracji kandydatów na studia I stopnia, powiązany z bazą danych wyników egzaminów maturalnych, obejmujący obligatoryjnie programy objęte dotacją dydaktyczną. Za pośrednictwem systemu kandydat będzie mógł złożyć wniosek o promesę stypendium socjalnego.

Wprowadzenie przejrzystych zasad polityki kadrowej: model kariery akademickiej, ograniczenie wielozatrudnienia

Zostanie zniesiony ustawowy podział stanowisk nauczycieli akademickich na dydaktyczne, naukowo-dydaktyczne i naukowe. Kryteria zatrudnienia i awansowania kadry akademickiej będą określane przez samą uczelnię.

Stosunek pracy z nauczycielami akademickimi będzie nawiązywany w drodze umowy o pracę. Umowa będzie określała proporcję zadań dydaktycznych (w tym liczbę zajęć), badawczych i administracyjnych lub innych (np. usług leczniczych lub weterynaryjnych, porad prawnych itp.), do których wykonywania zobowiązuje się pracownik. Zostanie zniesiona ustawowa regulacja tzw. pensum dydaktycznego.

Zatrudnienie na stanowiskach adiunkta, profesora nadzwyczajnego, profesora zwyczajnego, starszego wykładowcy i docenta będzie wymagało posiadania stopnia doktora oraz spełnienia odpowiednich warunków mobilności. Do realizacji programów



zawodowych na stanowiskach starszego wykładowcy, docenta i profesora wizytującego będą mogli być zatrudniani praktycy nieposiadający stopnia doktora. W wyjątkowych przypadkach wybitni praktycy bez stopnia doktora będą mogli być zatrudniani na stanowiskach profesorskich.

Umowy o pracę na stanowiskach asystenta i adiunkta będą zawierane na czas określony, w jednej uczelni łącznie nie przekraczający 10 lat, z okresem wypowiedzenia jak w umowach na czas nieokreślony. Powołanie na stanowisko adiunkta będzie okresem próby przed powołaniem na stanowisko profesora nadzwyczajnego lub starszego wykładowcy.

Szanując przywiązanie środowiska akademickiego do habilitacji, proponowane jest pozostawienie możliwości przeprowadzania przez uczelnię postępowania habilitacyjnego, jako wymogu przy zatrudnieniu na stanowisku profesorskim, według zasad ustalonych w statucie uczelni. Podobnie, uczelnia może wymagać posiadania tytułu naukowego profesora przy zatrudnieniu na stanowisku profesora zwyczajnego.

Zatrudnianie kadry akademickiej w uczelniach publicznych będzie się odbywało w drodze konkursu. Zasady przeprowadzania konkursu określi statut uczelni. Ogłoszenia o konkursach będą publikowane na stronach internetowych uczelni oraz ministerstwa właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki co najmniej miesiąc przed terminem składania zgłoszeń.

Ogłoszenia o konkursach na stanowiska profesorskie w uczelniach akademickich i badawczych będą publikowane także w języku angielskim.

Radykalne ograniczenie wielozatrudnienia ma nastąpić poprzez wprowadzenie obowiązku uzyskiwania zgody rektora na prowadzenie działalności dydaktycznej i badawczej poza uczelnią, niezależnie od jej formy prawnej oraz zakazu zatrudnienia poza macierzystą uczelnią w wymiarze większym niż 1/2 etatu.



Zestawienie najważniejszych zmian w systemie szkolnictwa wyższego

Poniżej, w trzech tabelach, zestawiono proponowane najważniejsze zmiany w systemie szkolnictwa wyższego, konieczne do wprowadzenia do roku 2020. Zmiany te dotyczą trzech obszarów: wybranych kompetencji organów państwa i ciał ponaduczelnianych (tabela 1), rozwiązań systemowych dotyczących ustroju uczelni i organizacji studiów (tabela 2) oraz systemu finansowania szkolnictwa wyższego (tabela 3 i schemat).

Tabela 1. Wybrane kompetencje organów państwa i ciał ponaduczelnianych

2010	2020
Parlament	
Tworzy i likwiduje akademickie uczelnie publiczne	(Minister)
Rada Ministrów	
Tworzy i likwiduje zawodowe uczelnie publiczne	(Minister)
Minister	
Właściwy do spraw szkolnictwa wyższego	Właściwy do spraw nauki i szkolnictwa wyższego
(parlament)	Tworzy i likwiduje uczelnie publiczne
Udziela pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej	Udziela pozwolenia na utworzenie uczelni niepublicznej
Kontroluje zgodność działalności uczelni z prawem i statutem	Powołuje w uczelniach publicznych rady powiernicze
Określa nazwy kierunków studiów i standardy kształcenia	(uczelnie/PKA)
PKA	
(obecnie RGSW)	Opiniuje ustalone przez Ministra kryteria akredytacji uczelni oraz ustala ramowe kryteria akredytacji programów dyplomowych
(nowe zadanie)	Akredytuje uczelnie, w tym określa typ uczelni (uwzględniając ocenę badań przez KEJN)
Opiniuje przyznawanie uprawnień do prowadzenia studiów na danym kierunku	Akredytuje programy dyplomowe na studiach I, II i III stopnia (uwzględniając ocenę badań przez KEJN)
Ocenia kształcenie na kierunku studiów	Monitoruje realizację i ocenia (okresowe odnawianie akredytacji) programy dyplomowe
KEJN	
(MNiSW dokonuje kategoryzacji podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni)	Dokonuje ewaluacji badań naukowych w zakresie dziedzin nauki i przekazuje wyniki oceny do PKA
RGSW	
Proponuje nazwy kierunków, projektuje standardy kształcenia	(uczelnie/PKA)
Wymiana akademicka	
Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej	Krajowa Agencja Wymiany Akademickiej

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 2. Ustrój uczelni i organizacja studiów

2010	2020
Rodzaje uczelni	
	Badawcze
Akademickie	Akademickie
Zawodowe	Zawodowe
	Kolegia akademickie
Struktura organizacyjna	
Prawo o szkolnictwie wyższym określa ustrój uczelni publicznych, w szczególności definiuje podstawową jednostkę organizacyjną	Strukturę wewnętrzną i ustrój uczelni określa jej statut
Ustrój samorządowy; zarządzanie pozostawione samorządowi pracowników i studentów	Rady powiernicze w uczelniach publicznych sprawują funkcje nadzorcze, powołują władze wykonawcze uczelni, w tym rektora
Programy studiów	
Listę kierunków studiów i standardy kształcenia określa Minister	Uczelnie same projektują programy dyplomowe i przedkładają je PKA do akredytacji
Minima kadrowe dla kierunków (odpowiednia liczba osób posiadających tytuły i stopnie naukowe)	Ocena adekwatności kwalifikacji kadry w kategoriach aktywności badawczej (ewaluacja KEJN) i doświadczenia zawodowego, a nie stopni i tytułów naukowych
Organizacja studiów	
Studia stacjonarne (dawniej: dzienne) lub niestacjonarne (dawniej: zaoczne lub wieczorowe)	Studia w trybie standardowym lub przedłużonym
Jednolite studia magisterskie na niektórych kierunkach	Upowszechnienie systemu studiów 3-stopniowych. Promowanie studiów I stopnia
Dwa semestry: jesienno-zimowy i wiosenno-letni	Dwa semestry: jesienno-zimowy i wiosenno-letni oraz dodatkowy semestr wakacyjny
Dyplomy zagraniczne nostryfikują uczelnie	Dyplomy zagraniczne nostryfikuje KAWA
Kadra	
Ustawowy wymóg tytułu naukowego lub habilitacji przy zatrudnianiu na stanowiska profesorskie	Zniesienie ustawowego wymagania tytułu naukowego lub habilitacji przy zatrudnianiu na stanowiska profesorskie
Zatrudnienie na więcej niż jednym dodatkowym etacie wymaga zgody rektora, brak ograniczeń zatrudnienia w formie umów cywilnoprawnych	Na każdą dodatkową pracę badawczą lub dydaktyczną trzeba mieć zgodę rektora, dodatkowe zatrudnienie ograniczone do 1/2 etatu
(brak ograniczeń)	Zakaz zatrudniania własnych doktorów (bezpośrednio po uzyskaniu doktoratu). Wymaganie mobilności profesorów

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3. Finansowanie szkolnictwa wyższego

2010	2020
Dydaktyka	
Środki publiczne na finansowanie działalności dydaktycznej dostępne dla uczelni publicznych	Dotacja dydaktyczna dostępna na równych zasadach dla uczelni publicznych i niepublicznych
Alokacja środków publicznych z dotacji stacjonarnej określana na podstawie algorytmu pozbawionego jakościowej oceny pracy uczelni	Alokacja środków publicznych z dotacji dydaktycznej na podstawie konkursu ofert uwzględniającego jakość kształcenia
Algorytm nie uwzględnia wysokości uzasadnionych kosztów kształcenia	Stawka dotacji na wykształcenie studenta danego programu dyplomowego określana na podstawie oceny kosztów
Duży udział stałej przeniesienia w algorytmie finansowania uczelni publicznych (70%)	Brak stałej przeniesienia (jedynie ustalona dotacja stabilizacyjna), wybór najkorzystniejszych ofert niezależny od wyborów z poprzednich lat
Badania	
Dotacje podmiotowe na działalność statutową (przyznawane dla podstawowych jednostek organizacyjnych) oraz na badania własne	Zastąpienie dotacji na działalność statutową i badania własne dotacją na rozwój potencjału badawczego uczelni akademickich i badawczych, przyznawaną w drodze konkursu
Ograniczona rola dotacji na projekty badawcze	Kluczowa rola dotacji na projekty badawcze
Pozostałe	
Ograniczona swoboda kształtowania polityki finansowej (zwłaszcza płacowej) przez uczelnie publiczne; konieczność oddzielnego rozliczania wykorzystania środków na dydaktykę i badania	Duża swoboda kształtowania polityki finansowej przez uczelnie publiczne; autonomia uczelni w zakresie alokacji środków na dydaktykę i badania
Struktura finansowania (środki na dydaktykę vs. środki na badania) w niewielkim stopniu odzwierciedlają różnicę w roli danego obszaru działalności w poszczególnych uczelniach	Struktura finansowania (środki na dydaktykę vs. środki na badania) związana z profilem działalności uczelni
Stypendia socjalne i naukowe rozdzielane w uczelniach przy udziale samorządu studentów	Cała pula środków przeznaczona na stypendia socjalne, rozdzielana w systemie pomocy społecznej. Promesa stypendium socjalnego dla kandydatów na studia

Źródło: Opracowanie własne.

Ernst & Young

Assurance | Tax | Transactions | Advisory

Firma Ernst & Young jest globalnym liderem w zakresie usług audytorskich, podatkowych, transakcyjnych i doradczych. Na całym świecie 144 000 naszych pracowników jednoczą wspólne wartości i świadczone wysokiej jakości usługi. Zmieniamy rzeczywistość, pomagając naszym pracownikom, naszym klientom oraz naszej coraz szerszej społeczności w wykorzystaniu ich potencjału.

Aby uzyskać więcej informacji, odwiedź www.ey.com/pl

© 2010 Ernst & Young
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową jest pozarządową, niezależną instytucją naukowo-badawczą zajmującą się gospodarką i polityką państwa. Instytut powstał w 1989 roku jako fundacja działająca na zasadach non-profit. Prowadząc badania, IBnGR formułuje rekomendacje użyteczne dla polityki państwa oraz dostarcza sferom biznesu i szerokiej opinii publicznej niezależnych ocen gospodarki.

Aby uzyskać więcej informacji, odwiedź: www.ibnqr.edu.pl

